nicatie te fundeeren, is dus niet houdbaar tegenover hetgeen hij van het wezen der meerdere vergaderingen, en van het recht en de vrijheid der kerken ten aanzien van elkander, en afgezien van hetgeen zij bij het onderling aangaan van kerkverband in dezen afspreken, als grondbeginselen van het Gereformeerd kerkrecht, of van het kerkrecht naar Gods Woord, gezegd en in het licht gesteld heeft.

En wanneer hij de vraag stelt, of eenig deel der kerkelijke macht, ook de excommunicatie, in geval van slecht bestuur, ongeneeslijk verderf, aan de synodale verzameling van kerken toegekend, en door haar uitgeoefend kan worden, en dan zegt, dat hij niet ziet, waarom dat met betrekking tot zaken en tevoren genoemde gevallen ontkend zou kunnen worden; en wat de excommunicatie aangaat, deze ook wel aan de synoden zal toegekend moeten worden door hem, „die met ons de macht van het synodaal regiment en de synodale correspondentie erkent", dan geeft hij daarmede geenen nieuwen grond aan, die nog afzonderlijke bespreking zou behoeven. Als hij daar echter schrijft, dat wie met hem dit synodaal regiment en deze correspondentie erkennen, ook wel de excommunicatie aan de synodes moeten toekennen, voegt hij daaraan toe: „zoo al niet de formeele, dan althans de daarvoor in de plaats komende daad van het anathema aan te kondigen, den vrede, de broederlijke gemeenschap, en de bizondere synodale correspondentie, op te zeggen, expliciet, of impliciet, of op beide wijzen", d.w.z. in vollen vorm, of slechts feitelijk.[4]) Als hij daarmede dan enkel bedoelt het verbreken van de synodale gemeenschap, het kerkverband, zal dit wel moeilijk bezwaar kunnen ontmoeten. Want natuurlijk, wil eene kerk niet leven naar de onderling door de kerken overeengekomen afspraak van correspondentie of samenleving, de kerkenorde, dan moet ten laatste wel het kerkverband met haar, d.i. de kerkgemeenschap, afgebroken worden. Er moge tevoren veel geduld geoefend worden, en op allerlei wijze gezocht worden, van den verkeerden weg en het verkeerde doen terug te brengen. Maar bij volhardend doorgaan eener kerk met wat niet recht is, kan ten laatste voor de andere kerken het oogenblik komen, dat zij de classicale en synodale gemeenschap, het kerkelijk verkeer, met haar moeten opzeggen en afbreken. Eene kerk kan met het kerkverband breken. Maar de andere classiskerken kunnen de kerkgemeenschap ook met haar afbreken.

We kunnen dus bij Voetius in kerkrechtelijk opzicht twee lijnen merken. Die van de grondbeginselen, betreffende het wezen der meerdere kerkelijke vergaderingen, haar ontstaan, de rechtsverhoudingen tusschen de tot haar behoorende kerken onderling, het karakter der samenkomsten. Die meerdere vergaderingen vormen geene kerken in eigenlijken zin, zijn geen kerkeraden in het groot, berusten op delegatie en representatie, hebben slechts beperkte macht, missen eigen, oorspronkelijke bevoegdheid tot dwang.

Ook is daar echter eene andere lijn, langs welke aan haar toch het recht van dwang over en in de kerken van haar ressort toegekend wordt, bepaald in gevallen van onmacht, verwarring, slecht bestuur.[5]) Maar dat recht wordt dan niet afgeleid uit de grondbeginselen, die voor het rechte kerkverband ontwikkeld zijn, doch bepleit op gronden, die niet houdbaar zijn: nuttigheid, karakter van eenheid of vereeniging, ontleening van macht, cumulatie.

Deze twee lijnen loopen niet parallel, zoodat zij in dezelfde richting voeren, maar zij snijden elkaar. Men moet de ééne volgen, óf de andere. Beide tegelijk gaat niet. De eerste is die van de zelfstandigheid der plaatselijke kerken, welke ten aanzien van elkander vrij, hoewel naar Gods Woord verplicht, gemeenschap, verband met elkander aangaan, doch nooit in de verhouding van heer en slaaf tot elkander komen, waarbij de een beveelt, en de ander te gehoorzamen, en zich te onderwerpen heeft, ook niet wanneer zulke magistralia dictata, overheidsgeboden, uitgaan van de grootst mogelijke meerderheid. De onderlinge afspraak geeft de grenzen en wijze van handelen, ook tegenover elkander, aan. Deze dient door alle kerken in acht genomen te worden. Bij grove schending kan over en weer verbreking van kerkverband volgen, als laatste mogelijkheid. De tweede lijn is die van de opperheerschappij. Dan is er recht van bevelen bij de meerderheid, plicht van onderwerping bij de minderheid. Hoe groot die meerderheid, of andererzijds die minderheid, dan eventueel moge zijn, is eene zaak van bijkomstige beteekenis. En of zulk bevelen dan maar zelden geschiedt, en slechts in bepaalde gevallen, doet voor de rechtsquaestie niet ter zake. Dat betreft slechts de omstandigheden, het oordeel der meerderheid, en niet van tevoren uit te maken gelegenheden. Maar naar het recht zijn dan de meerdere vergaderingen opperbesturen, en de plaatselijke kerken gelijk aan onderdanen, die eventueel zich te onderwerpen hebben aan wat hare kerkelijke overheden, de meerdere vergaderingen, aan en over haar gebieden.

Deze laatste theorie heeft Voetius niet uitgewerkt, maar slechts bij gelegenheden kort ter sprake gebracht. Het was de praktijk onzer kerken destijds soms, die gerechtvaardigd moest worden. Men riep, naar de beschouwing destijds over de overheid, ook deze wel te hulp. Het „melius esse", het is nuttig of noodzakelijk, deed dan opgeld. Maar volgens de grondbeginselen van het Gereformeerde kerkrecht, door Voetius uiteengezet, was het niet.

Nu kunnen wij één van twee doen.

We kunnen de door Voetius in het licht gestelde grondbeginselen vasthouden, en naar deze redeneeren en handelen. Dat hebben Dr A. Kuyper Sr. en Dr F. L. Rutgers gedaan in 1886.[6]) Ook kunnen we deze gelegenheidsuitspraken van Voetius c.a. en hunne daarmede accordeerende daden als uitgangspunt nemen tot het ontwerpen van een systeem. Dat is het wat met het „nieuwe" kerkrecht geschiedt.[7]) Daarbij worden de twee reeksen van uitspraken of beginselen naast elkaar gezet en beleden, zonder dat men inziet, dat zij met elkander strijden, en zonder dat men van de grondbeginselen uit, critiek oefent op de andere reeks voorstellingen en daden onzer Vaderen, maar veeleer met die daden deze uitspraken toelicht en als bekrachtigt, en die daden rechtvaardigt door die uitspraken.

Eén van twee echter.

Die grondbeginselen zijn de juiste. Maar dan moeten de andere uitspraken en de daarmede overeenkomende daden onzer Vaderen daaraan getoetst, en in het licht daarvan veroordeeld, worden. Of die uitspraken en daden zijn juist, maar dan moeten de grondbeschouwingen gewijzigd worden. Dan vormen de classiskerken samen ééne kerk, zooals eene plaatselijke kerk. En dat geldt dan ook van de kerken van een synodaal ressort, particulier, provinciaal, nationaal. Daarvan zijn dan de plaatselijke kerken afdeelingen. Ter vergadering van classis en synode zijn de leden dan ambtshalve. En de meerdere vergaderingen zijn dan kerkeraden in het groot, die alles mogen doen, wat taak of plicht der kerkeraden is. Zij hebben dan ook alle rechten der kerkeraden, ook het recht van schorsen en afzetten van ambtsdragers, en van het excommuniceeren van leden eener kerk. Het kerkelijk gezag daalt dan van de meerdere vergaderingen op de kerkeraden af. En deze zijn dan uiteraard onderworpen aan de meerdere vergaderingen. De kerken hebben dan wel dwingende macht ten aanzien van elkander. Hare ambtsdragers zijn dan tegelijk ambtsdragers in of van de andere kerken, om tegenover deze en hare leden vi muneris sui te mogen handelen. Heel de grondbeschouwing van het Gereformeerde kerkrecht moet dan radicaal gewijzigd worden.

Er is hier slechts te kiezen.[8])

Beide belijden en vasthouden is inconsequent en gaat in de practijk niet. Wie niet de lijn der grondbeginselen kiest en wil volgen, wordt in de praktijk ook zijns ondanks al verder den weg der hiërarchie opgedrongen.

S. GREIJDANUS.

---

4) *Quaest.* An quaelibet Potestatis Ecclesiasticae pars, etiam excommunicatio, in casu malae administrationis, insanabilis corruptionis, Synodicae Ecclesiarum collectioni attribui possit, atque ab eâ excerceri, *Resp.* Non video cur in negotiis, et casibus supra memoratis, id negari possit. Dubium movetur a recentioribus quibusdam de Potestate excommunicandi.... Qui ergo nobiscum agnoscunt Potestatem regiminis et correspondentiae Synodicae.... non possunt non iisdem Synodis tribuere excommunicationem, si non formalem, saltem vicarium ejus actum denuntiandi anathema et repudium pacis, fraternitatis, specialisque correspondentiae Synodicae explicite aut implicite aut utroque modo, p. 190, 191.

5) Objectum correspondentiae et communionis hujus duplex .... *Negotium commune*.... *Negotium particulare* ab omnibus Ecclesiis aut earum delegatis communiter curari et tractari potest et debet non absolute, sed limitate, in his scil. casibus. 1. In casu insufficientiae.... 3. In casu praesumtae administrationis, hoc est, in casu provocationis, ejus sive personae sive partis, quae se gravatam conqueritur, p. 250.

6) Zie voor Dr A. Kuyper Sr. zijn „Tractaat van de Reformatie der Kerken", blz. 34 v., 37 v., 68, 71, 78 v., 157. En zie ook de teekeningen van hem, door Ds C. Veenhof weer naar voren gebracht in „De Reformatie" van 12 en 19 Nov. 1937.
En zie voor Dr F. L. Rutgers diens met Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman uitgegeven werk „De Rechtsbevoegdheid onzer plaatselijke Kerken", 2e uitgave, 1887, blzz. 16, 18 v., 21, 25, 27, 29 v., 31, 34, 36, 39 vv., 52, 188 v., 195 v., 200, 202 v.

7) Bedenkelijke praktijken zullen wel altoos blijven voorkomen, en onjuiste redeneeringen evenzeer. Maar het is wat anders, wanneer men daarop zijne theorie bouwt en er een systeem naar ontwerpt, dat dan denken en handelen moet beheerschen, zooals ten aanzien van het ingrijpen van meerdere kerkelijke vergaderingen in de zaken van particuliere of plaatselijke kerken, openbaar wordt in de dissertatie van Dr M. Bouwman.

8) Natuurlijk zijn er altoos menschen, die als practische wijzen gaan figureeren. Het eene, zeker, maar ook het andere. Maar van dit niet te veel, en van dat niet te veel. En evenzoo van beide niet te weinig. En die waarschuwen: „Geen eenzijdigheden". „Wanneer men hierarchische symptomen ontdekt, moet de nadruk vallen op het recht van de plaatselijke kerk, maar indien zich independentische verschijnselen voordoen, dient op het recht van de meerdere vergaderingen de aandacht gevestigd te worden. Op dit punt gaat het met ons kerkelijk leven als met een weegschaal. Wil men haar in evenwicht houden, dan moet nu eens in de ééne en dan weer in de andere schaal iets gelegd worden. Het gaat er mee als met een ruiter op een paard. Hij moet zorgen, dat hij noch naar de ééne noch naar de andere zijde overhelt", J. L. S. in de „Amsterdamsche Kerkbode" van 8 Mei 1938. Vgl. ook Prof. Dr V. Hepp in „Credo" van 8 Oct. 1937: „De beide polen van ons Gereformeerd kerkrecht". Men ziet, hoe hier alle principieele redeneering zoek is. Tot en in de grondbeginselen wordt niet doorgedrongen, uit de principia wordt niet geredeneerd. Het is wat gekeuvel zonder eenige diepte, hoewel met een schijn van practische levenswijsheid.

Pinksteren naar het Verbond.

Men heeft de belijdenis aangaande den Heiligen Geest wel het verloren evangelie genoemd. Als de dag van het Pinksterfeest vervuld wordt... herdenken wij onze geestelijke teleurstelling. Wij zijn wachtensmoede geworden en spreken van het laatste heilsfeit zonder veel bezieling. Ja, misschien is het u wel eens opgevallen, in onze toespraken zeggen wij het vaak precies omgekeerd dan de Heilige Schrift ons onderwijst. De Schrift leert ons, dat de Heiland is heengegaan en dat de Geest bij ons is. Wij stellen het vaak zoo voor, alsof de Heere nog hier rondwandelde, vriendelijk en genadig. Die Heiland wil altijd naar de menschen hooren. Maar — voegen wij daar eenigszins somber aan toe: de Heilige Geest moet er uw oogen voor openen! Dat schijnt niet erg zeker te zijn dat de Heilige Geest dat wil. Zoo in onze populaire voorstellingen wekken wij licht den indruk alsof de Heilige Geest het werk der verlossing eigenlijk een beetje tegenhoudt. Alsof de Heiland wel ruim is, maar de Geest niet zoo goed en mild. Wij willen dan wel graag verlost zijn, wij willen wel graag een beter kerkelijk leven hebben, wij willen ook wel gaarne andere menschen tot Jezus leiden, maar — en dan zet de spreker dat eenigszins benauwde gezicht — de Heilige Geest moet dat géven! Het kan wel eens komen, maar wij moeten dat afwachten. Erg veel moed schijnen wij er niet meer op te hebben.

Gods Woord onderwijst ons gansch anders over den Heiligen Geest. Wij zijn schuldenaars, zegt de apostel, wij zijn verplicht om naar den Geest te leven (Rom. 8:12). D.w.z. de beleving van het werk des Heiligen Geestes geschiedt als de beleving van alle heilsweldaden in den weg der verbondsgehoorzaamheid.

Deze gedachte van de Heilige Schrift is ons eigenlijk vreemd. Wij zien het leven naar het Verbond en het wandelen naar den Geest als twee gansch andere dingen. Wij hebben vaak voor ons besef het Verbond uitgehold tot een reeks uitwendige plichten. Die erkennen wij volmondig. Wij zijn verplicht... naar de kerk te gaan, de catechisatie te bezoeken, een christelijk huwelijk te sluiten. Wij zijn verplicht belijdenis des geloofs af te leggen, ten Avondmaal te gaan en onze kinderen te doen doopen. Wij zijn verplicht een kerkelijk ambt te aanvaarden zoo wij daartoe geroepen worden. Als wij consequente menschen zijn, voelen wij ons ook geroepen ons in maatschappij en staat als belijders te openbaren. Zoo zien wij dan den weg des Verbonds als een langen, horizontalen weg over de aarde. Om het dichterlijk te zeggen: als het pelgrimspad der tranen! Alleen — waar die weg heenleidt is niet zeker. Je kunt goed uitkomen, maar je kunt ook verkeerd uitkomen. Want — en nu komt de tweeheid — het Verbond is wel algemeen, maar de genade is facultatief! Het Verbond is wel ruim, maar de genade is beperkt. Ja, men geeft weleens de voorstelling van een God, Die ons ons gansche leven op den weg des Verbonds wandelen doet en dan zegt: Ge dacht, dat ge er waart, o mensch, maar gij zijt er toch niet!

In deze voorstelling gaan kerk en ambt, prediking en sacrament behooren tot de uitwendige dingen. Maar de Schrift noemt dan zulke uitwendige dingen onderhouden een wandelen naar het vleesch. God heeft daar nimmer zegen op beloofd, zie het maar aan Israël, dat Gods Verbond heeft veruitwendigd. Als gij naar het vleesch leeft, naar het vleesch in de kerk leeft, naar het vleesch omgaat met de Heiligheden des Heeren, dan zult gij sterven!

Heel deze voorstelling vindt dan ook in de Schrift geen steun. Het Verbond is geen religieuze gemeenschap tusschen menschen op aarde, maar het is de gemeenschap tusschen de aarde en den hemel. Daarom zijn onze kerken heel wat anders dan theologische volksuniversiteiten. Onze kerken staan onder stroom. Nog altijd laaien de Pinkstervlammen in het Huis van den Heer. Het Verbond is voor alle dingen verticaal, het komt uit den Hemel neder. Dit is Mijn Verbond dat Ik met hen maken zal. Ik zal Mijn Wet in hun binnenste geven en Ik zal die in hun hart schrijven. (Jeremia 31:33).

Er is geen openbaring noch genade des Geestes dan in den weg der Verbondsgehoorzaamheid. Wij zijn schuldenaars om naar den Geest te leven. Want te belijden: ik geloof in den Heiligen Geest, wil niet zeggen: ik geloof in Zijn bestaan, in Zijn plaats in de Drie-eenheid, maar: ik geloof dat Hij uitgestort is, dat Hij in de gemeente woont... en ook mij gegeven is.

Wie heeft onze prediking geloofd, het evangelie van den Heiligen Geest? Hij is gekomen tot het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Maar zoovelen Hem aangenomen hebben heeft Hij verzegeld dat God waarachtig is.

Broeders, wij zijn verplicht.... N. B.